

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

188. An si quis confessus est centies, plus, minusve, furatum, si postea certò sciat fuisse centum, teneatur excessum confiteri? Et in textu hujus Resolutionis datur Regula ad cognoscendum, quando ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

manifestando numerum, si error notabilis sit tenetur verum numerum manifestare. At si erravit in excessu, constituendo majorem numerum notabiliter, non putat cum teneri ad verum numerum manifestandum; quia cum bona fide, & absque dolo id fecerit confessio non fuit infidelis, peccaminosa, & vere fuit integra, & quia numero majori minor numerus continetur. Hæc opinio prorsus est sequenda.

RESOL. CLXXXVIII.

An si quia confessus est centies, plus, minusve, furatum; si postea certo sciat se esse centum, teneatur excessum confiteri?
Et in textu hujus Resolutionis datur Regula ad cognoscendum, quando obliget postea ad constituendum verum peccata confessu sub his verbis plus minusve. Ex p. 1. tr. 5. & Misc. 6. Ref. 59. alias 57.

Negativam sententiam ex Vivaldo tanquam probabilem videtur admittere Pater Vericelli in qq. mor. tr. 5. q. 6. n. 23. & tr. 1. q. 8. per totam, quia quamvis proprietates dictionis Circiter, aut plus, minus, vel similis, importet adjectionem parvæ summæ supra expressam, tamen in declaratione numeri peccatorum, præsertim cum numerus est magnus, & longi temporis, ex communi usu loquendi constitutum, significat longè majorem quantitatem, & sic addit dimidium supra quantitatem expressam, idque propter ingentem difficultatem, ac fere morealem impossibilitatem, quæ est in expressione certioris numeri, seu in restrictione ad illam propriam, ac legalem significationem dictionis pluris, ut modicam quantitatem exprimat, nempe decem supra centum. Ita ille, qui postea alias adducit rationes, sed prudenter in fine questionis appoluit hæc verba. Verum his non obstantibus puto non esse recedendum ab opinione affirmativa posita in n. 5. quia est communis inter Doctores, & communiter servatur in praxi.

Itaque Vivaldi opinio omnino est rejicienda, nec bene loquitur, qui contra omnes loquitur, maxime circa ea, quæ pertinent ad præxim Sacramentorum, & a communi usu fidelium. De hac questione ego egi in 3. p. tr. 4. resol. 94. & me citato de illa bene tractat Cardinalis Lugo de penitent. disp. 16. sect. 2. num. 96. & me citato Leander de Sacrament. tom. 1. tr. 5. disp. 5. q. 10. alij notant, aliquos illa verba plus, vel minus extendi non solum ad duo, vel tria, verum etiam ad quartam partem summæ cui adicitur; ut si penitens dicat, octies perjurati plus, minusve, tunc extendantur ad decem, quia duo sunt quarta pars ex toto. Sic aliqui, quos refert Gloss. in l. Hec adjectio 192. ff. de verb. signif. Quorum sententiam bene refutat Lugo eo quod nequeat esse universaliter vera. Quia si aliquis mihi promittat centum millia aureorum, parum plus, vel minus, non satisfaciet dando septuaginta quinque millia, quia illud quod dicitur, licet sit sola quarta pars, non est tamen parum, sed multum minus, quam centum millia, quæ promittit Caspensis in Cur. Theol. tom. 2. tr. 24. disp. 4. sect. 15. n. 137. sic ait: Cum enim quis confiteatur decies peccavi, plus minusve, duo v. g. ad quæ se extendunt illa verba sunt aliquid parvum, & non est notabilis excessus: quando verò qui confitetur, mille peccavi plus, minusve; centum vel ducenta licet sint aliquid parum respectivè; sunt tamen aliquid magnum absolute, & notabilis excessus necessariò exprimens in subsequenti confessione: hoc tamen relinquitur judicio prudentis: quia re-

gula omnino certa assignari non potest.

3. Verum in his omnibus pro regula generali mihi placet quòd sit admittenda explicatio jurisconsulti Vulpiani in d. leg. hæc adjectio. Ubi sic ait: Hæc adjectio plurisve non infinitam pecuniam continet sed modicam dumtaxat. Adjectio hæc solidorum decem, plurisve ad minusculam (vel ut alij legunt, ad minutulam) summam refertur. Quanta autem debeat esse, non potest definiri universalis regula, sed arbitrio prudentis relinquitur, ut docet Glossa ibidem, & Valquez q. 91. art. 1. dub. 6. n. 2. debet autem in eo judicio formando servari hæc regula, ut major est numerus qui nominatur; major etiam numerus possit intelligi verbis illis plus, minusve: non tamen debet hoc accipi proportionem Arithmetica, ut dicunt, sed Geometrica: hoc est non debet ita accipi, ut si numero minori addita extendantur ad quintam partem, addita etiam numero majori possint extendi ad quintam ejus partem, v. g. cum dicitur peccavi decies plus, minusve, verificatur si octo, vel si duodecim vicibus peccasti, atque adeo illa verba addunt vel demunt quintam partem numeri denarij, quæ est duo, & tamen cum dicitur peccavi centies plus minusve, non verificantur verba si octoginta solis, vel centum viginti vicibus peccasti, quia quinta pars numeri centenarij, quæ est viginti, non est parum, sed multum plus, vel minus.

4. Ratio regulæ hujus quoad utramque partem est, quòd ad verificanda illa verba, parum plus, vel minus semper debet intervenire aliqua parvitas in eo, quòd additur, vel aufertur: parvitas autem aliquando est absoluta, quando in seipso absolute est parum id, quòd additur: aliquando verò est respectiva, quando licet in se non sit parvum, est tamen parum respectivè ad aliquid multò majus. Hinc est, quando verba illa plus, minusve adduntur numero parvo, verificari, etiam si id, quòd additur, vel aufertur, sit tertia pars: v. g. si dicas peccavi ter plus, minusve, vera sunt, si solum bis aut quater peccasti, quia licet unum sit tertia pars numeri ternarij; est tamen in se satis parvum. Si autem dicas peccavi centies, plus, minusve, non erunt vera si centum triginta vicibus peccasti, quia triginta, neque in se, neque respectivè ad centum, sunt aliquid parvum; Et contra verò, si dicas peccavi millies, plus, minusve, verum erit, licet mille quinquaginta vicibus peccaveris, quia licet quinquaginta non sint parum in se, sunt tamen nimis parum respectivè ad mille. Hinc ergo oritur ratio, cur verba illa ad lapsus se extendant addita numero majori, sed non cum totali proportionem: quia scilicet, quando dicitur decies plus, minusve, duo v. g. ad quæ se extendunt illa verba sunt aliquid parvum ex utroque capite, nempe absolute, & respectivè. Quando verò dicitur millies, plus, minusve, ducentum licet sint aliquid parvum respectivè, sunt tamen aliquid magnum absolute, quæ magnitudo absoluta debet vinci per majorem multò parvitatem respectivam, ratione cujus possit intelligi illis verbis parum plus, minusve. Quò ergò major est numerus, qui nominatur, eo plus debet distare ab illo pars quæ additur vel, aufertur, ut intelligatur verbis illis: quia quò pars illa est major in se, eo minus intelligitur per parvum, nisi adeo crescat parvitas respectiva, ut propter excessum illum possit dici parvum, plus vel minus id quòd in se non est parvum, sed magnum. In praxi autem placet id, quò dicebat Menochius verba illa posse verificari de quinque pro quolibet centenatio; maxime si addantur numero millesimo, vel ultra millesimum, videtur aliquantulum stricta regula illa: qui enim dicit centies, plus, minusve, verum dicit, licet centum & decem vicibus peccasset. Hucusque Caspensis, cui assentitur Leander, ubi supra, unde

de patet, ut diximus, esse prorsus refellendam opinionem quam ex Vivaldo adducit Verticelli, nemo enim ex Doctoribus ausus est ad illum numerum pertingere; Hinc rectè novissimè noster Pasqualigus in *sua Theologia tom. 2. disp. 73. sect. 2. num. 17.* sic ait; Quares ad quantum se extendat particula plus, aut minus? Respondetur, Extendi tantum ad id, quod non est excessus notabilis supra numerum explicatum arbitrio prudentis viri juxta qualitatem, & naturam subjectæ materiæ, ut desumitur ex *l. Hac adjectio ff. de verb. signific. & notar Glossa ibidem unde aliquando importat aliquid magnum respectivè, licet in se non sit aliquid magnum, ut duo respectu sex. Aliquando importat aliquid magnum in se, quia est aliquid parum respectivè, ut quinquaginta respectu mille. Ita ille.*

5. Et idè immeritò hic numerus extenderetur ad centum, ut ponitur in exemplo adducto à Verticelli.

6. Et tandem non deferam hic apponere verba Martini de San Joseph in *non. Confessor. tom. 1. lib. 1. rr. 8. de penit. n. 5.* ubi sic ait: El que no puede ajustar el numero de los pecados, podrá añadir la particula poco mas, ó menos, v.g. confesò uno diez pecados mortales, pocas mas, ó menos; despues se à cordò que eran doze, no esta obligado à confessar los dos olivados, porque entraron en la particula poco mas, ó menos. Però si despues hallasse quatro ò cinco pecados mas, tendria obligacion de confessar el exceso, porque no se entendio de baxo de la dicha particula, sic Authores citati, de los pecados que se confiesse, sera mayor el numero de los que se pueden incluir en la particula, mas, ó menos.

RESOL. CLXXXIX.

Quomodo intelligenda sunt illa verba plus minusve, quando penitens se accusat de numero peccatorum? Ex part. 3. tract. 4. Resol. 93. aliàs 94.

Sup. hoc in
Ref. præter-
ita, & in
Ref. seq.

§. 1. Quando non potest explicari certus numerus peccatorum, solent penitentes se accusare hoc modo, v.g. fornicatus sum vigesies, plus, vel minus; quaeritur dicta verba ad quem numerum peccatorum extendantur; ita ut postea non teneantur illa confiteri, si commissorum amplius aliquot vicibus recordentur? Ioannes Sancius in *select. disp. 2. numer. 13.* videtur docere ista verba plus, vel minus, usque ad duo, vel tria extendi. Et ideo ait Filiucius *tom. 1. rr. 7. c. 4. num. 82.* si non constat certus numerus peccatorum, dicatur probabilis, dicendo, v.g. decies peccavi plus, vel minus, quod si postea advertat fuisse 12. non est necesse illa duo amplius confiteri, secus si recordetur fuisse 15. vel 20. nam tunc teneatur confiteri illum excessum. Ita etiam docent Reginaldus *tom. 1. lib. 6. cap. 3. numero 206.* Vega in *summa, tom. 1. cap. 63. ca. 22.* Ledesma in *summa, tom. 1. c. 17. conclus. 7.* Sotus in *4. dist. 18. q. 2. art. 4.* Sylvest. *ver. Confess. 1. n. 12.* Sá *ver. Confessus, num. 32.* Toletus *lib. 3. c. 7. n. 2.* Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 9. dub. 35. num. 5.* Sylvius in *3. addit. ad 3. part. q. 9. art. 2. quaeritur 1. & alij.*

2. Sed supradicta opinio esset nimis rigida, & scrupulosa, & ideo non admittenda. Unde mihi placet opinio Fagundez *præc. lib. 3. c. 5. num. 9.* ubi docet, quòd major, vel minor excessus illorum verborum, plus, minusve, sumendus sit per ordinem ad majorem, vel minorem numerum peccatorum, & ideo quando huiusmodi excessus, vel defectus sit nimis magnus, arbitrio prudentis committitur. Quòd ultimum etiam docuerat ante Vasquez in 3.

part. tom. 4. quest. 91. arr. 1. dub. 2. num. 2. Dicendum est igitur, illa verba plus minusve, esse extendenda ultra binarium, vel ternarium, secundum majorem, vel minorem numerum peccatorum, de quibus penitens se accusavit. Et ideo Navarrus in *cap. consideret, de penit. disp. 5. num. 42.* sic asserit. Non oportet confitentem nimium esse obnoxium in exactè confitendo numero, sed sufficit bona fide exprimere certum, puta centum plus minus decem. Ita ille. Neque Doctores supra citati faciunt contra me. Nam loquuntur communiter, quando penitens se accusat decies plus, minusve peccasse. Nam concedimus posito dicto numero, illa verba non esse extendenda nisi ad duo, vel tria peccata, non autem si penitens se accusaret, v.g. centies plus minusve peccasse, quod est valde notandum à Confessariis, & penitentibus scrupulosis.

3. Non gravabor tamen hic apponere singularem opinionem Martini Vivaldi in *Candelabro aureo de confess. tit. 7. §. sed dixi, num. 3. fol. mihi 100.* ubi sic ait. Si aliquis recordaretur multorum peccatorum, ut si confessus fuit peccasse decies, & postea recordatur peccasse vigesies, quia error magnus fuit in primo numero, teneatur illa peccata secundum communem confiteri; sed verè, salva pace, mihi videtur, quòd si quis dixit, Peccavi decies in hoc peccato, & de omnibus aliis, quæ Deus scit me commississe; in hoc casu, quorum non recordor, dico meam culpam, non teneri amplius confiteri, si postea aliqua venerint in memoriam; dummodo sufficiens examen, ac debitum prius fuerit. Ita Vivaldus. Sed an hæc opinio sit probabilis, judicent alij; mihi enim non placet.

RESOL. CXC.

An quando quis confitetur commississe erga Deum blasphemias, addendo paulo plus, minusve, si recordatur se aliis quatuor vicibus blasphemasse, teneatur has quatuor vices denovo confiteri?

Et hæc Resolutio est generalis in aliis peccatis? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 104.

§. 1. Communiter Doctores: quos vidi, asserunt, illa verba, plus, vel minus, extendi tantum ad duo; sed extendi etiam ad quatuor, docet novissimè Gaspar Hurtado de *Sacram. disp. 9. de penit. diff. 5.* ubi sic ait: Confitetur se fornicatum fuisse decem vicibus paulo plus, minusve, & postea recordatur se aliis tribus, vel quatuor vicibus fornicatum fuisse, non teneatur illas tres, vel quatuor vices de novo confiteri. Ita ille, cum quo videtur consentire Filiucius à me citatus in 3. *part. rr. 4. resol. 94.* quam vide.

2. Non desinam tamen hic adnotare, Hurtado suam sententiam veram existimare, quando etiam postquam talis recordatus est se illis tribus, vel quatuor vicibus amplius fornicatum fuisse, possit rectè ea verè indicare se decem vicibus fornicatum fuisse paulo plus, minusve, non verò quando id non potest sic judicare, & dicere, non quia post confessionem penitenti constante certo, aut determinato numero, nempe se duodecim vicibus determinatè fornicatum fuisse, vel quia post dictam recordationem non possit verè, & rectè judicare, & dicere se fornicatum fuisse decem vicibus paulo plus, minusve, sed duodecim paulo plus, minusve, quia sicut in principio penitenti certò constaret se duodecim vicibus determinatè fornicatum fuisse, aut judicaret, se duodecim paulo plus minusve fornicatum fuisse, teneatur sic confiteri,